

PRAYER AS INTERPRETED BY THE CHILD AS HIS RELATIONSHIP WITH DIVINITY

Maria Dorina Pașca

Assoc. Prof., PhD – University of Medicine and Pharmacy, Tîrgu Mureș

Abstract: This paper aims to bring to the fore the possibility and the existence of a special bond child (6-14) with the divine through prayer. Thus, from that prayer is communication with God that: praising the power and love, we thank all who gave us, and we ask for help to be able to accomplish what we are useful, reach when the child creates his own prayer, which does not impair, but on the contrary increases the connection and understanding divinity. Our study is based on 214 students in prayer expressions, classes I-VIII and the results obtained are illustrative. So, "Let the children come to me".

Keywords: child, prayer, wisdom, divine, relationship.

„Lăsați copiii să vină la mine ...” îndemnul plin de bunătate al Mântuitorului nostru Iisus Hristos, Sfânta Evanghelie după Luca, cap.18, versetul 16, reprezintă chintesența adevărului venit a duce mai departe lumina purității, înțelepciunii și a credinței. Copilul este darul ce duce nemurierea mai departe, e „tinerețea fără bătrânețe și viață fără de moarte”.

Astfel, copilul face cunoștință cu Dumnezeu căci „din perspectiva elementelor de ecopsihologie, prima copilărie trebuie să-i ofere copilului spațiul pentru cristalizarea educației religioase, prin mici povești inspirate din Biblie sau create ad-hoc, prin frecventarea bisericii, prin prăznuirea sărbătorilor religioase, prin răsfoirea unor cărți cu poze din viața și faptele Mântuitorului Iisus Hristos, etc. De asemenea, copilul va fi învățat să se roage”, Munteanu A(2003).

La nivelul de percepție al copilului, rugăciunea este cuvântul plin de înțelesuri și neînțelesuri pe care-l adresează divinității și nu numai: astfel, copilul își însușește „tripticul” rugăciunii căci prin ea: vorbind cu Dumnezeu:

- Îl laudăm pentru puterea și dragostea lui
- Îi mulțumim pentru toate câte ne-a dăruit
- Îi cerem ajutorul pentru a putea să împlinim ceea ce ne este folositor, Muha C.(2013)

Relația ce se creează între cei doi, fiind una specială care în timp trebuie să dăinuie construind caractere și desăvârșind atitudini.

De fapt, Pașca MD, și Tia T(2007) acum este timpul să fie învățat copilul să se roage. Sfântul Ioan Hristostom spunea: „Învăță-ți copilul să se roage cu multă bunăvoință și cucernicie. Și să nu-mi spui că nu poate să o facă. Fiindcă poate, deoarece este și inteligent și desăvârșit trupește și spiritualicește. Deoarece predica în rugăciune nu este frăgezimea vârstei, ci frăgezimea gândirii. Să învețe așadar copilul să se roage cu multă smerenie și să vegheze cât poate.

În acest context, la vârsta primei copilării și preadolescenței, este, așa cum spunea Sfântul Ioan Gură de Aur: „Rugăciunea este slujba adusă lui Dumnezeu și deci sărbătoare, pentru că se face în inima. Rugăciunea este fundament al sufletului, pentru că în ea este Hristos, ipostasul firii

omenești “.Pașca MD și Tia T(2007) , fiind de fapt cea mai eficientă ca metodă a vindecării bolii sufletești, căci „mare este harul care coboară în sufletul celui ce se roagă “.

Este clipa în care , prin rugăciune , copilul se adresează nu numai ingerului său păzitor ,Mântuitorului Iisus Hristos , Maicii Domnului cât și altor sfinți , astfel încât legăturile ce se stabilesc în acest moment , pot deveni trainice și de durată .De aceea, învățarea rugăciunilor și apoi crearea propriei identități a sale, se face în mod gradat, începând cu „Înger , îngerașul meu”, continuând cu poezii implicate rugăciunii și terminând cu „Tatăl nostru” ca temelii ale cuvântului ce vor construi în sufletul copilului, fiindu-i apa vie” la un moment dat .

Pornind astfel de la : **Înger , îngerașul meu**

Înger , îngeraşul meu
Ce mi te-a dat Dumnezeu
Totdeauna fii cu mine
Şi mă-nvaţă să fac bine

Eu sunt mic , tu fă-mă mare
Eu sunt slab , tu fă-mă tare ,
În tot locul mă-nsoţeşte
Şi de rele mă păzeşte .Amin

Inima copilului

Inima copilului
Ca şi floarea crinului
Să fie nevinovată
Şi ca roua de curată;
Dreapta , neînşelătoare
Ca oglinda lucitoare;

Şi senină şi voioasă
Ca o pasăre frumoasă;
Ca un zambet drăgălaş
Al unui mic îngeraş,
Ce-şi înalţă zborul său
Către cer la Dumnezeu
George Coşbuc

Rugăciune pentru părinţi

Doamne , cât este de bine
Când e mama lângă mine,
Doamne , cât este de rău
Când nu-l văd pe tatăl meu.

Fă-le parte tot de bine
Să poarte grijă de mine,
Şi mereu , cu harul Tău,
Izbăveşte-i de cel rău.

Tata , mama mă iubesc ,
Pentru mine ei trudes .
Ține-i , Doamne , Îndurate
La mulţi ani , cu sănătate .

Doamne , Ține-i fericiți
Pe părinții mei iubiți ,
Să mă poată crește bine ,
Să se bucure de mine .
(din folclorul copiilor)

Tatăl nostru

Tatăl nostru Care ești în ceruri,
Sfințească-se numele Tău;
vie împărăția Ta;
facă-se voia Ta, precum în cer
aşa şi pe pamant;
pâinea noastră cea de toate zilele
dă-ne-o nouă astăzi;
şi ne iartă nouă greşelile noastre,
precum şi noi iertăm greşiţilor noştri;
şi nu ne duce pe noi în ispită,
ci ne izbăveşte de cel rău. Amin!

ajungând a ne pune invariabil întrebările:

-are copilul o rugăciune proprie , creată din cuvintele sale care s-o adreseze divinității și nu numai?

-este capabil între 6-14 ani de acest lucru?

-putem vorbi de maturitatea și/sau de înțelepciunea acestei vârste?

-experiența de viață este prezentă?

-până unde este imaginație și de unde e trăirea trainică a sufletului?

La un asemenea „mănunchi” de întrebări ce se pot alătura a celor încă neadresate, încercăm a răspunde în cele din urmă deoarece, Manzat I.(1997) prin rugăciune se realizează pe deplin ceea ce constituie esențialul trăirii mistice; recunoașterea misterului, raportul viu cu acesta și insistența pe caracterul său transcendent. În rugăciunea autentică se realizează pe deplin sinergia dintre speranță, iubire și credință. Rugăciunea este o speranță care ajunge la comuniune cu iubirea și credința.

În acest context, în perioada anului școlar 2016-2017, elevii claselor I-VIII, de la Școala Generală Iernut, jud. Mureș, prin bunăvoința domnului profesor de religie, au fost rugați să-și scrie propria rugăciune personalizată sau nu și adresată celor în drept. La rugămintea noastră, în acel moment, s-a făcut diferența dintre rugăciune și rugămintă, răspunzând un număr de 214 elevi din care 98 clasele primare și 116 din clasele gimnaziale, rezultatele obținute reprezentând în fapt, un punct de pornire în ceea ce înseamnă și va însemna pentru viitor: educația religioasă, omul credincios și chiar credința în sine.

Vom trece în continuare a decodifica și interpreta exprimările elevilor ținând a sublinia faptul că, obiectul studiului nostru îl reprezintă găsirea „legăturii speciale” prin propria rugăciune a copilului cu divinitatea, aici au fost cuprinși: Mântuitorul Iisus Hristos, Maica Domnului și îngerii, practic personalizarea acesteia, cauza interesând iar efectul fiind cel dorit .

Înainte de a porni, în periplul nostru atitudinal-comportamental vizând proiectarea propriei rugăciuni în corespondența cu personalitatea fiecăruia, e necesar a ține cont de:

- particularitățile de vârstă
- mediul familial al elevilor
- statusul lor educațional
- influențele sociale ce pot apărea
- conștientizarea mesajului transmis
- neputința de a rezolva singur o problemă

Îngerul păzitor prin rugăciunea arhicunoscută și de început „Înger, îngerașul meu” este cel omniprezent alături de copilul ce începe a se ruga și a fi conștient de existența unei persoane care-l ocrotește, pazește și înveselește uneori , înțelegându-l întru toate. El este prezent în reprezentările grafico-cromatice sugestive ale elevilor din clasele pregătitoare și întâi, luând înfățișarea copilului apropiat sufletului subiecților noștri.

Și totuși, spre surprinderea plăcută a studiului nostru, în **clasa a-II-a** apare rugăciunea personalizată către îngeraș, sub forma:

-Îngerașule, mulțumesc că mă păzești. Îmi place de tine că ești bun și ai suflet curat. Îngerașule, ajută-mă să am note bune .(K.A)

-Îl iubesc pe îngerăș ca mă păzește zi și noapte. Eu îi mulțumesc mult, mult că mă îngrijește pe mine. Ești cu mine tot mereu, dar eu nu te văd deloc, dar știu că ești. (M.N)

-Ajută-mă să fiu cuminte la școală, să nu fiu rău și fă-mă mai deștept mereu. (M.D)

-Îngerul să stea lângă noi noaptea când are grijă de noi. (C.N)

ea luând forma mulțumirii cotidianului și îngăduinței, cerând a-l vedea, dar mulțumindu-se cu faptul că știe că există.

Odată cu „adunarea” încă a unui an sau doi de școală, rugăciunea ia forma poeziei, cuvântul ritmat fiind apropiat de sufletul copilului la acea vârstă. În **clasa a-III-a**, M.B scrie:

Înger, îngerășul meu
Bun te-a dat Dumnezeu,
Pe toate drumurile,
Cu mine să fii,
Și eu la tine mă voi gândi

iar poezia de sine stătătoare ca rugă, apare în primele clase gimnaziale, cum ar fi G .D- **clasa a-V-a**:

Înger, îngerășul meu,
Eu mă rog la Dumnezeu
Să ne dea înțelepciune
Să facem doar fapte bune.

Dă-ne Doamne, sănătate,
Pentru toți și pentru toate,
Ocroțește-ne mereu
Prin înger, îngerășul meu.

K.R - **clasa a-VI-a**

Cine mă apără-n viață
Și nu mă lasă la greu?
Îngerășul meu mă-nvață
Ca să mă feresc de rău.

Căci el e paznicul meu
Și el m-a iubit mereu
Mie-mi este destinat
De la marele-mpărat.

Și mereu mă va păzi
El de rele mă va feri
Și mereu mă va iubi
La greu mă va ocroti.

Ceea ce denotă faptul că are loc transformarea în ruga spre anii care urmează, căci pentru ei „Înger, îngerășul meu” rămâne până pe la 10-12 ani ca apoi să revină atunci când copiii de azi, adulții de mâine, vor avea copii și prima lor rugăciune va fi tot... Înger, îngerășul meu.

Maicii Domnului i-au adresat rugăciuni, în special elevii claselor gimnaziale, personalizându-le mai ales cei din **clasele a-VI-a și a-VIII-a** cum ar fi:

-Mă rog ca inima să mi se îndrepte către tine, Maica Domnului. Recunosc că sunt păcătoasă și că am nevoie de ajutorul tău. Te rog să mă ierți că te-am neglijat adeseori, dar te rog să ai milă de mine. Ajută-mă să am pace și să mergi alături de mine, să încetezi să mă tot plâng , să încep să-ți mulțumesc în fiecare clipă și să surâd încrezătoare în puterea ta. Amin! (C.G)

-O, Maică prea frumoasă

La suflet și la chip

Aleasă imparateasă
Pe lume ai venit

Cu fiul tău iubit
S-ajută pe fiecare
Să fie fericit.(C.D)

Tu să te bucuri veșnic

-Maica , noaptea a trecut
Și eu liniște-am avut
Al tău înger prea iubit
Cu îngrijire m-a păzit.

Și-ți mai cer și ajutor
Ca să am la școală spor
Voile să-ți împlinesc
Cu inima-ncredință, doresc.(G.B)

-Maica Domnului este rug duhovnicesc
Maica Domnului ceresc
Este rug duhovnicesc
În rug Dumnezeu a stat
Și în foc s-a arătat
Focul cu valvataie ardea
Și rugul îl lumina
Dar nu se stingea
Și nu-l atingea.(S.V)

-Umple-mi inima de bucurie , Prea Curată Maică. Și împrăstie ceața nelegiuirilor mele de pe fața mea , căci aceasta mă înconjură și mă tulbură. Iată-mă rece ca gheața .Buzele mele șoptesc o rugăciune și te rog topește gheața din jurul sufletului meu și încălzește-mi inima cu dragostea ta .(L.C)

-Maica Domnului prea sfântă
Toți copiii te ascultă
Maica Domnului ne iartă
Cum și noi iertăm odata

Maica Domnului și Hristos
Roadă omului frumos
Maica Domnului și Iisus
Toate inimile, sus.(R.F)

importantă fiind în acest moment, conștientizarea apariției în rugăciune a înțelegerii pe care o cere cât și a dorinței de a-l face mai puternic, încălzindu-i inima cu dragostea sa.

Și totuși, cele mai multe rugăciuni personalizate sau nu, sunt adresate **Mîntuitorului Iisus Hristos**, ele crescând valoric de la o clasă la alta, ca rezultat a înțelegerii și apropierii de Dumnezeu, de dorința de a se simți ocrotit și mai puțin singur, „problemele” de rezolvat fiind cele legate de: familie, școală, sănătate și inclusiv, o bicicletă, o casă în copac, o mașinuță teleghidată și doleanțele pot continua. Gradualitatea apropierii față de Dumnezeu se observă și-n trecerea de la concret spre abstract, rugăciunea elevului de clasă a-II-a fiind începutul conștientizării momentului, iar cei de clasă a VIII-a ajungând, într-o oarecare măsură la apogeul ei, ținând cont, așa cum subliniam pe parcursul studiului, de particularitățile de vârstă și nu numai.

Chiar dacă în **clasa I-ii** elevii învață rugăciunea „Tatăl nostru”, cei din **clasa a-II-a** aprofundează înțelesul, dar mai ales vin cu propria variantă, astfel:

- Doamne , Doamne , ajută-mă să nu mă răcesc, te rog și îți promit că o să te ocoresc .(S.N)
- Doamne, eu chiar vreau o casă în copac pentru puiții cei mici de păsări și te rog să mă asculți, să iau numai note bune, te rog mult.(S.D)
- Dumnezeule , hai pe pământ căci copiii te iubesc pe pământ.(A.M)
- Doamne , ascultă-mi rugăciunea, să ne ajuți la școală, să ne luminezi mintea și să fii cu noi tot timpul.(T.A)
- Doamne , Doamne te iubesc și când trec pe lângă o cruce, îmi fac cruce. Și vreau să pot repara bicicleta mea. Și să nu mă mai trimit la bar mereu, doar câte odată și să îmi adun bani ca să îmi iau mașinuța aceea albă cu telecomandă că este frumoasă și este mare.(H.M)
- Doamne , ajută-mă la școală să iau note bune ca părinții mei să mă iubească și mai vreau o familie iubită.(V.A)
- Doamne , îți mulțumesc pentru tot ce ai făcut. Când ajung la școală, eu mă port frumos și îți promit că o să fiu cuminte. Când sunt la școală, eu mă joc frumos.(M.O)
- Doamne , îți mulțumesc că ai dat viață la lume.(J.S)
- Doamne , Doamne , îngrijește-o pe mama mea și pe tatăl meu că sunt bolnavi ca să trăiască mult și bine și țin-o și pe buni că o iubesc chiar mult.(I.C)
- Doamne , ajută-mă la școală să învăț mai bine, să am grijă de mine, ajută-mă să fiu cuminte.(S.G)
- Doamne, ajută-mă la școală să nu fiu rău, să nu fac prostii, să învăț, să fiu cuminte și să iau numai note bune.(H.B)
- Doamne, Dumnezeule, îți mulțumesc că suntem sănătoși, să ne luminezi te rog mintea, să ne ferești de accidente și să ne păzești de cel rău. Amin!(M.M)
- Doamne, cât este de bine când mă rog lângă tine și când stau la rugăciune și a doua oară. Eu toată viața o să-ți slujesc ție. Seara, înainte de culcare mă rog ție, îți cânt, și-ți slujesc.(M.T)
- Doamne, ești mereu lângă mine și ești generos cu oricine.(S.A)
- Doamne, iartă-mă de păcate și ajută-mă să îți înalț numele tău cel sfat.(O.D)
- Doamne , vreau să învăț binișor, să văd mai bine și să memorez o strofă și vreau să mă ajuti.(T.P)
- Doamne, Doamne , fă-mă bine și pe mine dar și pe apropiații mei, să fie toți bine, să se bucure de bine, și așa cu toată lumea, fericiți întotdeauna.(C.N)
- comentariile fiind absolute de prisos, inocența sufletului și gândul curat primează în acest caz.

La clasa a-III-a apare pe lângă text și poezia, astfel:

-Doamne, Doamne, fii cu mine, te rog ține-mă cu tine, pentru tine fac doar bine.(T.B)

-Dimineața când mă scol
Rugăciunea ți-o zic, Ție,
Tu m-ai ajutat în tot
Iar eu mă închin la Tine.
Mulțumesc iubite Doamne,
Că m-ajuti ca să cresc mare
Și să fiu ascultătoare. Amin! (M.I)

Prima clasa de gimnaziu, **clasa a-V-a**, reprezintă deja un pas spre o nouă concepție a rugăciunii, ajungând chiar la ... „carte de rugăciuni pentru copii”, scrisă de copii, spre exemplu, rugăciunea:

-Dimineața când mă scol
Mă-mbrac iute și mă spăl
Fața toată, gâtul tot
Măinile până la cot.

Apoi lin îngenunchez
Măinile frumos, le-așez
Și mă rog lui Dumnezeu
Să-mi dea ajutorul său.(S.R)

-Doamne, mulțumesc pentru sănătate, pentru viața mea, pentru viața mamei și tatei și a fratelui meu și bunicilor care dacă nu erau pe lume, eu nu aș trăi. Mulțumesc pentru masa, pentru casa și pentru toate de pe lume. Doamne, tu mereu ne păzești, niciodată nu dormi. Tu faci multe minuni: ne aduci la viață de la moarte, când suntem bolnavi ne ajuti să nu murim. Ai făcut și-o minune mare pentru noi: ai inventat biserica unde ne putem ruga.(B.E)

Manualul de religie începe din clasele gimnaziale, și cuprinde o serie de rugăciuni, astfel încât subiectul nostru poate să ia legatura cu modalitățile de prezentare a acestora, așa încât, identitățile personale au o structură diferită de cele de până acum, ele „cresc și se maturizează” apărând la un moment dat și firave elemente filosofice.

În acest context, **clasa a-VI-a**:

-Te rog eu Doamne să-mi dai
Viața bună ca în rai
Eu pot fi rău sau cuminte
Dar, te rog să-mi dai și minte.

Și acasă fii cu mine.

Ție, Doamne-ți mulțumesc
Și îngerului meu ceresc.
Și eu te slujesc mereu
Și mă ajuti mereu la greu.(M.R)

Slavă ție Doamne sfinte
Ajută –mă să fiu cuminte
Să-mi ajut părinții mei
Să –nțeleg prietenii mei.(C.R)

-Doamne, Dumnezeul meu
Ajută-mă tot mereu
La școală să-nvăț bine

Clasa a-VII-a precum am avut în clasele primare clasa a-II-a , „erupe” în modalități personale de exprimare –rugăciunea fiind de data aceasta ,instrumentul:

-Chiar dacă uneori nu sunt așa de bună și nu mă prea dedic, eu te iubesc din suflet cu adevărat.(L.M)

-Doamne, îți mulțumesc că mă ajuți zi de zi, că mă protejezi, te iubesc pentru că sunt copilul tău.(D.A)

-Mulțumesc, Doamne că am sănătate, un prieten și ajută-mă la greu, că am note bune la școală.(B.B)

-Doamne, apără familia mea, prietenii mei și pe mine. Ajută-mă la rău și apără-mă de cele rele, pentru că tu ești stăpânul lumii și toate prin tine se întâmplă tot pe pământ. Fiecare dintre noi ne rugăm la tine ca să ne ajuți și să ne aperi. Te rog să ai grijă de străbunica mea și de colegul meu, acolo sus. Ascultă-mi rugăciunea și apără-mă de rău.(C.A)

-Doamne , îți mulțumesc pentru:

- ziua-n plus care mi-ai dat-o
- facerea de bine
- că viața nu mi-ai luat-o
- că am putut vorbi cu Tine (C.G)

-Doamne, deschide-mi mintea, dă-mi note bune și ajută-mă să îmi reușească temele pe mâine. Dă-mi sănătate și nobilire. Dă-le sănătate părinților, surorii mele, bunicilor , tuturor neamurilor mele și prietenilor.(T.R)

-Doamne , Dumnezeu meu care ai fost și vei fi mereu păzitorul meu, mă rog mai mereu pentru sufletul meu, pentru a mă ocroti mereu .(M.B)

-Doamne, Dumnezeu meu, eu în gând te am mereu. La orice greșală mă rog sa mă ierți mereu. Am o minte de copil care greșește, însă am încredere în tine că mă ierți pe zi ce trece. Eu mă rog la Tine să-mi ajuți familia și să mi-o ocrotești de rele. Prietenii să-mi ajuți pentru că sunt ca sfinții pentru mine, chiar de mă cert cu ei, eu îi iubesc la nesfârșit pentru că sunt prietenii mei. La școală eu sunt cum sunt. Doamne, te rog, ajută-mă.(R.R)

Este momentul de a face o remarcă, anume faptul că din aceste rugăciuni se desprinde o anumită stare de ispășire, de regrete, de neputință, de aceea, ei cer ajutor lui Dumnezeu, protejându-le totodată familia, bunicii, dar mai ales prietenii deoarece la această vârstă pot greși cu gândul și cu fapta, toate în contextul în care în anul școlar în curs, un coleg li s-a sinucis, iar răul comis a avut impactul unui val prins de furtună ce se sparge de mal, ei conștientizând în timp ce s-a întâmplat, dorind în continuare, iertare și înțelepciune, chiar dacă ...

Clasa a-VIII-a codifică maturitatea vârstei:

-Doamne, te rugăm să ai grijă de noi ca să ne trezim a doua oară și să avem ce să mâncăm. Tu ești cel căruia îi mulțumim că trăim și că avem pentru ce să trăim.(I.R)

-Doamne, Dumnezeu meu, eu pe tine te iubesc și pe tine te slujesc și în tine cred și în minunile tale.(G.C)

-Mulțumesc pentru că nu uiți Doamne de mine și că îmi dai zi de zi, bucurii și că sunt sănătoasă și ai grijă și de tatăl meu care este în străinătate.(C.D)

-Dă-mi Doamne iubirea și grija ta!(S.G)

-Nu-mi pun nicio încredere în apărarea venită de la oameni, ci îngenunchez dinaintea Ta. Nu mă alunga de la fața ta, ci primește rugăciunea robului tau. Amin!(G.O)

S-a ajuns astfel, gradual la o exprimare personal-valorică a legăturii cu divinitatea, rugăciunea primind cu bună știință „amprenta” vârstei, ea maturizându-se în timp, căci pentru subiectul ales de noi este încă „devreme vremea” dar implicarea într-o asemenea percepție, este notabilă știind totodată ca bazele înțelegerii, dar și-ale înțelepciunii și credinței, se așează ca și temelie, căci, precum ridicatul în picioare și pornitul în lumea cunoașterii și necunoașterii, alături de Mântuitorul Iisus Hristos, Maica Domnului și îngerul păzitor.

Practic, studiul nostru a scos în evidență:

- preocuparea elevului pentru propria legătură cu divinitatea
- existența rugăciunii
- practicarea rugăciunii
- implicarea rugăciunii
- evidențierea rugăciunii în contextul raportării sale la particularitățile de vârstă
- necesitatea înțelegerii și acordarea ajutorului la un moment dat
- dorința de a face bine
- alungarea răului
- importanța școlii, a educației alături de familie și prieteni
- dorința de a fi sănătos trupește și sufletește.

fiind câteva din observațiile care conduc spre concluzia că rugăciunea la aceasta vârstă este esența lucrurilor fiind de fapt ceea ce spunea S.G „ Dă-mi Doamne iubirea și grija ta”.

Dacă am pleca de la ce spunea Manzat I.(1997) că rugăciunea trebuie să devină permanentă , neîncetată, ca suflarea cu baterea inimii , pentru cei care adună în ani de evlavie rugăciunea, cuvintele lui Dumitru Staniloae (1992) ar fi smerenia acesteia „Rugăciunile sunt nervii sufletului, căci precum trupul e susținut laolaltă prin nervi, și prin ei se mișcă în chip unitar, persistă și își menține tăria, iar dacă îi taie cineva pe aceștia desface toată armonia trupului, tot așa și sufletele se aromizează și se susțin laolaltă prin rugăciune și prin ele străbat drumul evlaviei. Deci, dacă te lipsești de rugăciune, faci ca și cum ai scoate peștele din apă. Precum apa e viața peștelui, așa îți este ție rugăciunea. Precum acela trăiește prin apă , așa și noi putem să ne înălțăm la ceruri și să ajungem aproape de Dumnezeu, prin rugăciune.

BIBLIOGRAPHY

- 1.Muha C.(2013)- *Religie –creștin ortodoxă , caiet pentru elevii cls.I* , Ed.Sf.Mina Iași
- 2.Muha C., Mocanu E.(2009)- *Religie –creștin ortodoxă , caiet pentru elevii cls.a-II-a* , Ed.Sf.Mina Iași

3. Muha C., Mocanu E.(2009)- *Religie –creștin ortodoxă, caiet pentru elevii cls.a-III-a* , Ed.Sf.Mina Iași
4. Muha C., Mocanu E.(2009)- *Religie –creștin ortodoxă, caiet pentru elevii cls.a-IV-a* , Ed.Sf.Mina Iași
5. Muha C.(2009)- *Religie –creștin ortodoxă, caiet pentru elevii cls.a-V-a* , Ed.Sf.Mina Iași
6. Muha C.(2009)- *Religie –creștin ortodoxă, caiet pentru elevii cls.a-VI-a* , Ed.Sf.Mina Iași
7. Muha C.(2009)- *Religie –creștin ortodoxă, caiet pentru elevii cls.a-VII-a* , Ed.Sf.Mina Iași
8. Muha C.(2009)- *Religie –creștin ortodoxă, caiet pentru elevii cls.a-VIII-a* , Ed.Sf.Mina Iași
- 9.Manzat I.(1997)-*Psihologia credinței religioase*, Ed.Știință și Tehnică, București
- 10.Muntanu A.(2003)-*Psihologia copilului și a adolescentului*, Ed.Augusta, Timișoara
- 11.Pășca MD, Tia T.(2007)-*Psihologia și consiliere pastorală*, Ed.Reîntregirea Alba Iulia
- 12.Staniloae D(1992) –*Spiritualitatea ortodoxă, ascetică și mistică*. Ed.Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București.